



Afdelingen for videregående
uddannelser og internationalt
samarbejde

Frederiksholms Kanal 26
1220 København K.
Tlf. 3392 5600
Fax 3395 541
E-mail uvm@uvm.dk
www.uvm.dk
CVR nr. 20-45-30-44

Grundnotat: Europa-Kommissionens meddelelse "Nøglekompetencer i en verden under forandring. Udkast til Rådets og Kommissionens fælles situationsrapport 2010 om gennemførelsen af "arbejdsprogrammet for uddannelse og erhvervsuddannelse 2010"", KOM(2009) 640¹

20. januar 2010
Sags nr.:
014.58D.021

Resumé: *Europa-Kommissionen offentliggjorde den 30. november 2009 på dansk en meddelelse, der redegør for de generelle tendenser i den 4. fælles rapport på uddannelsesområdet. Overordnet set konkluderer Kommissionen, at det politiske arbejde på europæisk niveau inden for almen og faglig uddannelse siden 2002, hvor medlemsstaterne vedtog strategirammen for det europæiske samarbejde på uddannelsesområdet indtil 2010, har udgjort en værdifuld støtte til medlemsstaternes uddannelsesreformer og har bidraget til mobilitet blandt lærende og undervisere i hele Europa. Til trods for dette har medlemsstaterne dog ikke nået samtlige af de europæiske målsætninger for udvalgte samarbejdsområder inden 2010, hvilket betyder, at medlemsstaterne stadig står over for væsentlige udfordringer på uddannelsesområdet.*

1. Baggrund

Baggrunden for meddelelsen er den 4. fælles situationsrapport om det europæiske samarbejde på uddannelsesområdet. I den 4. fælles situationsrapport fokuseres der på fremskridt med hensyn til de aftalte uddannelsesmål i tidsrummet 2007 – 2009 under den strategiske ramme for samarbejde på uddannelsesområdet indtil 2010. Rapporten bygger på en detaljeret evaluering af nationale rapporter og resultater relateret til en række indikatorer og benchmarks (SEK(2009) 1616). Hovedvægten af den 4. fælles rapport omhandler gennemførelsen af henstillingen fra 2006 om nøglekompetencer, men rapporten giver også et overblik over udviklingen i de nationale strategier for livslang læring og de re-

¹ Det er vigtigt at fremhæve, at meddelelsen og dermed også rapporten fokuserer på europæiske tendenser, og at der kan være meget stor forskel på situationen mellem de enkelte medlemslande. Generelle konklusioner draget i den fælles rapport reflekterer ikke nødvendigvis situationen i samtlige medlemsstater, men giver et billede af en samlet europæisk situation.

former, der er gennemført for at gøre de erhvervsfaglige uddannelser mere attraktive og mere relevant i forhold til behovene på arbejdsmarkedet og for at modernisere videregående uddannelser. Ligeledes omhandler rapporten også nyligt udpegede udfordringer og initiativer, der skal føre samarbejdet videre på uddannelsesområdet (SEK(2009) 1598).

2. Formål og indhold

Formålet med meddelelsen, som bygger på den 4. fælles rapport, er at redegøre for status for samarbejdet under strategirammen for europæisk samarbejde på uddannelsesområdet med fokus på årene 2007 – 2009 samt arbejdet med nøglekompetencer, livslang læring, erhvervsuddannelser og kommende initiativer.

Meddelelsen er inddelt i seks afsnit: 1) Indledning, 2) Nøglekompetencer, 3) Strategier og instrumenter for livslang læring, 4) Erhvervsuddannelser, 5) Modernisering af de videregående uddannelser og 6) Kommende initiativer.

Ad 1) Indledning

Overordnet set konkluderer Kommissionen, at det politiske arbejde på europæisk niveau inden for almen og faglig uddannelse siden 2002, hvor medlemsstaterne vedtog strategirammen for det europæiske samarbejde på uddannelsesområdet indtil 2010, har udgjort en værdifuld støtte til medlemsstaternes uddannelsesreformer og har bidraget til mobilitet blandt lærende og undervisere i hele Europa.

1. Til trods for at det er gået fremad mht. fire af de fem fastsatte benchmarks og uddannelsesresultaterne generelt, er der reelt kun et enkelt benchmark, hvor den europæiske målsætning ser ud til at blive nået inden 2010 (Det samlede antal færdiguddannede kandidater inden for matematik, naturvidenskab og teknologi i EU bør øges med mindst 15 pct. inden 2010, samtidig med at kønsrelaterede skævheder mindskes). Der er oplevet fremgang på tre af de fem fastsatte benchmarks, men målsætningerne vil ikke blive nået inden 2010 (EU-gennemsnittet af elever, der går tidligt ud af skolen, bør ikke overstige 10 pct. i 2010, mindst 85 pct. af alle 22-årige i EU bør have fuldført en ungdomsuddannelse i 2010 og EU-gennemsnittet for voksnes deltagelse i livslang læring aktiviteter bør udgøre mindst 12,5 pct. af voksne i den erhvervsaktive alder i 2010). Vedrørende det sidste benchmark er der ligefrem oplevet en tilbagegang på europæisk niveau (Andelen af 15-årige med ringe færdigheder i læsning i EU bør være faldet med mindst 20 pct. i forhold til 2000 i 2010).

Skal målsætningerne nås, vil det kræve mere effektive nationale reformer. Med den økonomiske krise bliver behovet for reformer ifølge Kommissionen endnu mere presserende.

2. En lang række medlemsstater er ved at gennemføre reformer, hvor man eksplicit bruger initiativet om nøglekompetencer som referencepunkt. Der er sket fremskridt, men der er stadig behov for at fremme udviklingen af lærerkompetencer, ajourføre evalueringsmetoder og indføre nye metoder for tilrettelæggelse af læringen.

3. Gennemførelsen af målsætningen om livslang læring, samt formel og uformel læring og øget mobilitet udgør fortsat en udfordring.

Ad 2) Nøglekompetencer

Der er ifølge Kommissionen en klar tendens i hele EU i retning af kompetencebaseret undervisning og læring og målbeskrivelser udtrykt som læringsresultater. Den europæiske ramme for nøglekompetencer har i betragteligt omfang bidraget hertil, og i nogle lande har denne ramme ligefrem været en nøgelfaktor i reformen af uddannelsespolitikken.

Kompetencebaseret målbeskrivelser indebærer ifølge rapporten også, at man erhverver evner og holdninger, så man kan anvende viden hensigtsmæssigt og udvikle en positiv holdning til efteruddannelse, kritisk tænkning og kreativitet. Dette udgør en betydelig udfordring i forbindelse med tilrettelæggelsen af læreprocessen og afhænger på afgørende vis af lærernes og skoleledernes forudsætninger. En anden udfordring er skolers ansvar for forbedelse til videre uddannelse.

Ad 3) Strategier og instrumenter for livslang læring

Alle medlemsstaterne anerkender livslang læring ”fra vugge til grav” som en afgørende forudsætning for vækst, beskæftigelse og social integration. Flertallet af medlemsstaterne har vedtaget klare strategier for livslang læring, og der er blevet gjort en særlig indsats for at udvikle instrumenter, der støtter fleksible overgange mellem forskellige dele af uddannelsessystemer.

Gennemførelsen og en yderligere udvikling af strategier for livslang læring, der strækker sig over en tilstrækkelig lang tidsperiode og inkluderer muligheder for alle aldersgrupper, udgør fortsat en kritisk udfordring generelt i EU. Interesseparterne bør i højere grad inddrages, samtidig med at der kommer et bedre samarbejde med andre politikområder.

Ad 4) Erhvervsuddannelser

Det vigtigste mål med Københavnprocessen - en forbedring af erhvervsuddannelsessystemernes tiltrækningskraft og kvalitet - er ved at blive taget op bl.a. via gennemførelsen af kvalitetssikrings-systemer på linje med den europæiske referenceramme for kvalitetssikring. Dette udgør et prioriteret område for de fleste medlemsstater, hvor der især er fokus på en professionalisering af undervisere i erhvervsuddannelserne.

Som anført i initiativet Nye Kvalifikationer for Nye Job står man fortsat over for store udfordringer. Misforholdet mellem kvalifikationsniveauet og jobkravene forventes at blive mere udpræget frem mod 2020, hvis erhvervsuddannelserne ikke kan reagere hurtigere og mere fleksibelt på det forventede behov for øgede kvalifikationer og kompetencer.

Det er af afgørende betydning, at der kommer et endnu tættere forhold til erhvervslivet, og at der sker en større udbredelse af læring på arbejdspladsen, hvis erhvervsuddannelsessystemerne i Europa skal tilpasses de stadig nye behov på arbejdsmarkedet.

Selv om der er en øget opmærksomhed omkring nye overgange fra erhvervsuddannelserne til de videregående uddannelser, er det nødvendigt, at der sker fremskridt i et hurtigere tempo for bl.a. at sikre bedre videreuddannelses- og mobilitetsmuligheder.

Ad 5) Modernisering af videregående uddannelser

Der er en stigende politisk bevidsthed om, at det er af afgørende betydning at give ikke-traditionelle uddannelsessøgende adgang til videregående uddannelse, hvis man skal nå målet for livslang læring. De fleste lande har gennemført foranstaltninger til at øge andelen af studerende fra mindre privilegerede sociale grupper, herunder finansielle incitamenter.

Ifølge Kommissionen bliver diversificeringen af indtægtsstrømmen til de højere læreranstalter stadig større, med studiegebyrer som den vigtigste kilde samlet set i EU. Resultatbaserede kontrakter og konkurrence mellem højere læreranstalter, også i forbindelse med støtten fra det offentlige, er ligeledes et stadigt mere almindeligt fænomen.

En stigning i investeringerne både fra offentlige og private ressourcer udgør fortsat en udfordring, især under en økonomisk krise. Nogle medlemsstaters initiativer med hensyn til øgede og målrettede ressourcer til investeringer i de videregående uddan-

nelser er yderst positive, og Kommissionen mener, at der bør arbejdes videre på en yderligere diversificering for at fremskaffe supplerende midler.

De videregående uddannelsesinstitutioner bør give incitamenter til at udvikle mere fleksible læseplaner og fleksible tilrettelæggelse af undervisningen og styrket anerkendelse af realkompetencer. En styrket selvstændighed for videregående uddannelsesinstitutioner, en bedre styring og et udvidet ansvar blandt institutionerne er af afgørende betydning, hvis de skal have mulighed for at åbne op for ikke-traditionelle uddannelsessøgende og for at diversificere indtægter. Partnerskaber mellem universiteter og erhvervslivet kan være med til at skabe de rette betingelser for en højere andel af støtte fra den private sektor og fra virksomheder.

Ad 6) Kommende initiativer

Den strategiske ramme for europæisk samarbejde på uddannelsesområdet indtil 2020 udgør et redskab, der kan tage definerede udfordringer op. Opfølgningen bør indgå i de prioriterede arbejdsområder, der specifikt er udpeget i den først arbejdsplan 2009 – 2011 af den nye strategiramme, i forbindelse med gennemførelsen af initiativet Nye Kvalifikationer for Nye Job og EU's strategi for unge.

Det er nødvendigt at udvikle og gennemføre innovative fremgangsmåder for undervisning og læring på et mere bredt grundlag for at sikre, at alle borgere har adgang til mulighed for livslang læring af en høj kvalitet. Herunder fremhæver Kommissionen følgende i meddelelsen:

a) Det stigende antal mennesker med et lavt niveau i læsefærdighed giver anledning til den største bekymring. Det er nødvendigt med en omfattende aktion, både på nationalt og europæisk niveau, der dækker alle læringsniveauerne fra førskoleundervisning til erhvervs- og voksenuddannelserne.

b) Det er nødvendigt med en særlig indsats for de tværfaglige nøglekompetencer, som er af afgørende betydning for mere kreativitet og innovation og for gode resultater på arbejdsmarkedet og i samfundet i bred forstand. Den faglige videreuddannelse af lærere, undervisere og skoleledere skal give dem de pædagogiske og øvrige kompetencer, som er nødvendige for at påtage sig de nye roller i forbindelse med denne fremgangsmåde samtidig med at lærergenereringen gøres mere attraktiv.

c) Det er vigtigt at styrke kompetencer, der er nødvendige for at

deltage i efteruddannelse og for at komme ind på arbejdsmarkedet. Dette betyder, at strategien med nøglekompetencer skal udvikles yderligere ud over skolesektoren, i erhvervs- og voksenuddannelserne, og at den skal sikre, at resultaterne i de videregående uddannelser er mere relevante i forhold til behovene på arbejdsmarkedet.

For at styrke borgeres kompetencer og for således at give dem bedre muligheder i fremtiden, bør uddannelsessystemerne gøres mere åbne og mere relevante for verdenen udenfor. Herunder fremhæver Kommissionen følgende i meddelelsen:

- a) Partnerskaber mellem uddannelsesinstitutioner og verdenen udenfor, især erhvervslivet bør styrkes på alle niveauer.
- b) Det er nødvendigt med flere incitamenter for at tilskynde de videregående uddannelsesinstitutioner til at udvide adgangen for ikke-traditionelle uddannelsessøgende og dårligt stillede grupper.
- c) Der bør gives de uddannelsessøgende flere og bedre muligheder for at få praktiske erfaringer og indsigt i det politiske, samfundsmæssige og kulturelle liv. Med henblik herpå bør arbejdsbaseret læring, praktikophold og frivillige handlingsplaner spille en langt større rolle, ikke kun i de erhvervsfaglige uddannelser og i voksenuddannelsen, men også i skoler og i de videregående uddannelser.
- d) Interesseorganisationer og udbydere bør inddrages i udviklingen og gennemførelsen af strategier for livslang læring. Desuden bør samarbejdet omfatte andre politiske sektorer i uddannelsesområdet.

Afslutningsvis påpeger Kommissionen, at uddannelsernes rolle som videntrekantens fundament skal styrkes. Innovation og vækst kan ikke udvikle sig uden et bredt grundlag af viden, kvalifikationer og kompetencer, som fremmer talent og kreativitet fra en tidlig alder, og som ajourføres gennem hele voksenlivet.

3. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet har ikke udtalt sig.

4. Nærhedsprincippet

Spørgsmål om nærhedsprincip er ikke relevant.

5. Gældende dansk ret

Spørgsmålet om gældende dansk ret er ikke relevant.

6. Konsekvenser

Meddelelsen har ikke i sig selv statsfinansielle konsekvenser, lovgivningsmæssige konsekvenser eller konsekvenser for erhvervslivet, da der er tale om en rapport.

7. Høring

En bearbejdet version af meddelelsen er sat på dagsordenen for det kommende ministerrådsmøde for uddannelse den 15. februar 2010. EU-specialudvalget for uddannelse vil i den forbindelse få mulighed for mundtligt og skriftligt at afgive deres holdninger til dokumentet. Folketingets Europaudvalg vil blive oplyst om disse holdninger som led i proceduren op til det kommende minister-rådsmøde.

8. Generelle forventninger til andre landes holdninger

De generelle forventninger til andre landes holdninger er, at landene tager positivt imod rapporten som grundlag for det videre europæiske samarbejde på uddannelsesområdet.

9. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen hilser rapporten velkommen.

10. Tidligere forelæggelse for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere være forelagt Folketingets Europaudvalg.